ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 11.12.2025
COM(2025) 749 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

σχετικά με την επανεξέταση της οδηγίας 2017/1564 (οδηγία του Μαρακές) και του κανονισμού 2017/1563 (κανονισμός του Μαρακές)

{SWD(2025) 406 final}

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναγνωρίζοντας τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις που έχει η περιορισμένη πρόσβαση σε γραπτό υλικό σε προσβάσιμη μορφή, ή «ένδεια βιβλίων», στη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία και στην πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, το 2013 τα κράτη μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας ενέκριναν τη συνθήκη του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τυφλών, αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων σε δημοσιευμένα έργα (στο εξής: συνθήκη του Μαρακές) ([1]).

Η συνθήκη εισήγαγε υποχρεωτικούς περιορισμούς και εξαιρέσεις όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων, προκειμένου να επιτρέπεται η αναπαραγωγή, διανομή και διάθεση έργων (όπως κείμενο, σημειογραφία και σχετικές εικονογραφήσεις, επί παντός μέσου, συμπεριλαμβανομένων των ηχογραφημένων βιβλίων) σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο. Η συνθήκη επιτρέπει επίσης τη διασυνοριακή ανταλλαγή αυτών των αντιγράφων ([2]).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε στην υπογραφή της συνθήκης του Μαρακές το 2014 ([3]) και στη σύναψή της τον Φεβρουάριο του 2018 ([4]). Η οδηγία (ΕΕ) 2017/1564 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων ([5]) (στο εξής: οδηγία του Μαρακές) και ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/1563 για τη διασυνοριακή ανταλλαγή μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων ([6]) (στο εξής: κανονισμός του Μαρακές) επέφεραν τις αναγκαίες

([1]) Η συνθήκη του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τυφλών, αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων σε δημοσιευμένα έργα άρχισε να ισχύει τον Σεπτέμβριο του 2016.

([2]) https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/summary_marrakesh.html.

([3]) Απόφαση του Συμβουλίου, της 14ης Απριλίου 2014, για την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συνθήκης του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τυφλών, αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων σε δημοσιευμένα έργα.

([4]) Απόφαση (ΕΕ) 2018/254 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2018, για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης της Συνθήκης του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τυφλών, αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων σε δημοσιευμένα έργα. Η κύρωση πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2018.

([5]) Οδηγία (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1564&qid=1764078546567.

([6]) Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1563 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, για τη διασυνοριακή ανταλλαγή μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων

προσαρμογές στη νομοθεσία της ΕΕ μετά την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη συνθήκη του Μαρακές του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ). Η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές αποσκοπούν στην αύξηση της διαθεσιμότητας αντιγράφων βιβλίων και άλλου έντυπου υλικού σε προσβάσιμο μορφότυπο προς όφελος των ατόμων με προβλήματα ανάγνωσης εντύπων, καθώς και στη βελτίωση της διασυνοριακής κυκλοφορίας τέτοιων αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Η οδηγία του Μαρακές έπρεπε να είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο έως τις 11 Οκτωβρίου 2018. Ο κανονισμός του Μαρακές εφαρμόζεται από τις 12 Οκτωβρίου 2018.

Το άρθρο 10 παράγραφος 1 της οδηγίας του Μαρακές και το άρθρο 7 του κανονισμού του Μαρακές επιβάλλουν στην Επιτροπή την υποχρέωση να προβεί σε αξιολόγηση αυτών των πράξεων έως τις 11 Οκτωβρίου 2023 ([7]) και να προτείνει τροποποιήσεις, εφόσον κρίνεται σκόπιμο. Στόχος της παρούσας αξιολόγησης είναι να εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο η οδηγία του Μαρακές και ο κανονισμός του Μαρακές έχουν επιτύχει αποτελεσματικά τους στόχους τους, έχουν αποδοτικό χαρακτήρα, ανταποκρίνονται στις ανάγκες των δικαιούχων, συνάδουν με την πολιτική και τις διεθνείς δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και έχουν αποφέρει προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ. Ειδικότερα, στην παρούσα αξιολόγηση εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι δύο αυτές νομικές πράξεις έχουν επηρεάσει τη διαθεσιμότητα σε προσβάσιμο μορφότυπο αντιγράφων έργων τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο έχουν συμβάλει στη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής των εν λόγω αντιγράφων.

Όπως απαιτεί το άρθρο 10 παράγραφος 1 της οδηγίας του Μαρακές, η αξιολόγηση περιλαμβάνει συγκεκριμένα εκτίμηση του αντικτύπου των καθεστώτων αποζημίωσης που υπάρχουν σε ορισμένα κράτη μέλη στη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο και στη διασυνοριακή ανταλλαγή τους. Επιπλέον, στην αξιολόγηση εξετάζεται ο πιθανός αντίκτυπος των κανόνων που προβλέπονται στην οδηγία του Μαρακές και στον κανονισμό του Μαρακές σχετικά με την εμπορική προσφορά ορισμένων έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας σε προσβάσιμο μορφότυπο για τους δικαιούχους, καθώς και τη συνάφειά τους στο πλαίσιο άλλων τομέων πολιτικής που σχετίζονται με την προσβασιμότητα δημοσιευμένων έργων, ιδίως της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα (στο εξής: ΕΠΠ) ([8]).

Πριν από την έγκριση της συνθήκης του Μαρακές, η οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην

πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32017R1563.

([7]) Όσον αφορά τη δημοσίευση της παρούσας έκθεσης σημειώθηκαν καθυστερήσεις λόγω του χρόνου που απαιτήθηκε για τη σύνταξη της έκθεσης αξιολόγησης και του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής παράλληλα με άλλες δραστηριότητες στον τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

([8]) Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών — https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882. Η ΕΠΠ αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην εναρμόνιση των απαιτήσεων προσβασιμότητας για τα ηλεκτρονικά βιβλία που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ μετά τις 28 Ιουνίου 2025.

κοινωνία της πληροφορίας ([9]) παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν στην εθνική τους νομοθεσία εξαίρεση ή περιορισμό όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, για χρήσεις μη εμπορικού χαρακτήρα που συνδέονται άμεσα με την αναπηρία, στον βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας. Όλα τα κράτη μέλη έκαναν χρήση αυτής της δυνατότητας σε κάποιον βαθμό ([10]). Ωστόσο, δεδομένου ότι η οδηγία 2001/29 προβλέπει ελάχιστες μόνο απαιτήσεις, αφήνοντας στα κράτη μέλη τον καθορισμό των λεπτομερών προϋποθέσεων εφαρμογής της εξαίρεσης ([11]), παρατηρήθηκαν αποκλίσεις στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης ([12]), οι οποίες με τη σειρά τους επηρέασαν τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ([13]).

Η ενσωμάτωση της συνθήκης του Μαρακές στο δίκαιο της ΕΕ οδήγησε στη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σε επίπεδο ΕΕ οι οποίοι επιτρέπουν σε άτομα που είναι τυφλά ή πάσχουν από αμβλυωπία η οποία δεν επιδέχεται βελτίωση ώστε τα άτομα αυτά να αποκτήσουν οπτική λειτουργία ουσιαστικά ισοδύναμη με εκείνη ατόμου χωρίς τέτοια αναπηρία, ή έχουν αντιληπτική ή αναγνωστική αναπηρία, ή άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων, να δημιουργούν αντίγραφα ορισμένων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας χωρίς την άδεια του κατόχου των δικαιωμάτων, προς όφελος ατόμων με προβλήματα ανάγνωσης εντύπων. Ως εκ τούτου, έργα υπό μορφή βιβλίων, εφημερίδων, περιοδικών ή άλλων εντύπων, σημειογραφίας, στην οποία συμπεριλαμβάνονται οι παρτιτούρες, και οι σχετικές εικονογραφήσεις, επί παντός μέσου, μπορούν να μετατραπούν σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο, όπως γραφή Braille, ήχος ή μεγάλοι χαρακτήρες, από δικαιούχους και πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό τους. Επιπλέον, η οδηγία του Μαρακές προβλέπει ότι ορισμένοι φορείς μπορούν να εκτελούν πράξεις για λογαριασμό των δικαιούχων. Οι φορείς αυτοί είναι εξουσιοδοτημένες οντότητες, οι οποίες είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί, ιδίως βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα και άλλοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που εξυπηρετούν άτομα με προβλήματα ανάγνωσης εντύπων ως μία από τις κύριες δραστηριότητές τους, στο πλαίσιο των θεσμικών υποχρεώσεών τους ή ως μέρος των αποστολών τους δημοσίου συμφέροντος. Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες μπορούν να

([9]) Άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167 της 22.6.2001, σ. 10).

([10]) Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις προστατευόμενων έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας [2016/0278 (COD)] [COM(2016) 596 final της 14.9.2016, σ. 6].

([11]) Αιτιολογική έκθεση — πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εναρμόνιση ορισμένων θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία των πληροφοριών, Βρυξέλλες [97/0359 (COD)] [COM(97) 628 τελικό της 10.12.1997, σ. 32].

([12]) Μελέτη σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας («οδηγία InfoSoc»), 2013, σ. 428, διαθέσιμη στη διεύθυνση https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b.

([13]) Ό.π., σ. 437.

παράγουν αντίγραφο σε προσβάσιμο μορφότυπο έργου ή άλλου αντικειμένου προστασίας στο οποίο έχουν νόμιμη πρόσβαση, ή να παρουσιάζουν, να καθιστούν διαθέσιμο, να διανέμουν ή να δανείζουν αντίγραφο σε προσβάσιμο μορφότυπο σε δικαιούχο ή άλλη εξουσιοδοτημένη οντότητα σε μη κερδοσκοπική βάση με σκοπό την αποκλειστική χρήση από τον δικαιούχο. Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες έχουν την υποχρέωση να εφαρμόζουν πρακτικές για την αποτροπή της απαγορευμένης διάδοσης έργων. Η οδηγία του Μαρακές περιλαμβάνει διάταξη η οποία επιτρέπει τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο εντός της εσωτερικής αγοράς. Η εν λόγω διάταξη συμπληρώνεται από τον κανονισμό του Μαρακές, ο οποίος επιτρέπει τις διασυνοριακές ανταλλαγές με τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές.

Η οδηγία του Μαρακές επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν καθεστώτα αποζημίωσης για χρήσεις που επιτρέπονται βάσει της οδηγίας και οι οποίες γίνονται από εξουσιοδοτημένες οντότητες εγκατεστημένες στην επικράτειά τους. Μέχρι σήμερα, καθεστώτα αποζημίωσης εφαρμόζονται σε έξι κράτη μέλη ([14]). Δύο ακόμα κράτη μέλη εισήγαγαν τη δυνατότητα εφαρμογής καθεστώτος αποζημίωσης σε περίπτωση που βλάπτονται τα συμφέροντα των κατόχων δικαιωμάτων, αλλά δεν έχουν κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας μέχρι στιγμής ([15]).

Ο νομοθέτης της ΕΕ αποφάσισε να μην εφαρμόσει τη δυνατότητα που προβλέπεται στη συνθήκη του Μαρακές, σύμφωνα με την οποία ο περιορισμός ή η εξαίρεση μπορεί να περιορίζεται σε έργα τα οποία, υπό το συγκεκριμένο προσβάσιμο μορφότυπο, τα δικαιούχα πρόσωπα στη συγκεκριμένη αγορά δεν μπορούν να τα προμηθευτούν από το εμπόριο με εύλογους όρους. Θεωρήθηκε ότι η επιβολή μιας τέτοιας υποχρέωσης στις εξουσιοδοτημένες οντότητες θα έθιγε την ασφάλεια δικαίου και, ως εκ τούτου, θα επηρέαζε εν τέλει τη διαθεσιμότητα των έργων για τους δικαιούχους ([16]). Τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να θεσπίσουν πρόσθετες απαιτήσεις για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες, όπως εκ των προτέρων έλεγχο της εμπορικής διαθεσιμότητας έργων σε προσβάσιμους μορφότυπους. Δύο κράτη μέλη φαίνεται ότι έχουν θεσπίσει διατάξεις οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε έλεγχο της εμπορικής διαθεσιμότητας από εξουσιοδοτημένες οντότητες ή να δημιουργήσουν ασάφεια ως προς το θέμα αυτό ([17]). Η Επιτροπή θα αναλύσει περαιτέρω τα θέματα αυτά.

Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες δεν υπόκεινται σε διαδικασία **εξουσιοδότησης** για τις χρήσεις που καλύπτονται από το πλαίσιο. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, περιορίζονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 2 σημείο 4. Η οδηγία του Μαρακές διευκρινίζει ότι οι απαιτήσεις εξουσιοδότησης και αναγνώρισης τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλουν σε εξουσιοδοτημένες οντότητες, όπως εκείνες που συνδέονται με την παροχή υπηρεσιών γενικής φύσης στους δικαιούχους, δεν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα να παρεμποδίζουν τις οντότητες να ασκούν δραστηριότητες που επιτρέπονται από την

([14]) Επισκόπηση των κρατών μελών που διαθέτουν καθεστώτα αποζημίωσης είναι διαθέσιμη στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής και στη μελέτη, σ. 43.
([15]) Μελέτη, σ. 43.
([16]) Βλ. αιτιολογική σκέψη 14 πρώτη περίοδος.
([17]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, σ. 14.

οδηγία. Η εφαρμογή της οδηγίας οδήγησε, σε ένα κράτος μέλος ([18]), στην κατάργηση της υποχρέωσης των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων να εγγράφονται στις εθνικές αρχές, ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη ([19]) οι εξουσιοδοτημένες οντότητες πρέπει να γνωστοποιούν στις εθνικές αρχές το καθεστώς τους ως εξουσιοδοτημένης οντότητας και τα στοιχεία επικοινωνίας τους ([20]).

Επιπλέον, οι εξουσιοδοτημένες οντότητες ενθαρρύνονται να διαβιβάζουν οικειοθελώς τα στοιχεία επικοινωνίας τους στο κράτος μέλος εγκατάστασής τους, εάν συμμετέχουν σε ανταλλαγές εντός της εσωτερικής αγοράς ή εάν εισάγουν ή εξάγουν αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο βάσει του κανονισμού του Μαρακές. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν τις πληροφορίες αυτές στην Επιτροπή, η οποία τις δημοσιοποιεί ([21])

Η οδηγία δεν περιλαμβάνει ειδικές απαιτήσεις **παρακολούθησης**. Η διαβούλευση με τα κράτη μέλη δεν παρέχει ολοκληρωμένη εικόνα, αλλά αποκάλυψε ότι σε ορισμένα κράτη μέλη οι εξουσιοδοτημένες οντότητες διαβιβάζουν περιοδικές εκθέσεις στην αρμόδια αρχή ή υπόκεινται σε ad hoc ελέγχους. Παράλληλα, σε ένα κράτος μέλος δεν υπήρχαν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων του Μαρακές λόγω έλλειψης πληροφοριών σχετικά με τις εξουσιοδοτημένες οντότητες που λειτουργούν στη συγκεκριμένη χώρα ([22]).

II. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η αξιολόγηση βασίζεται σε υποστηρικτική μελέτη, η οποία άρχισε τον Απρίλιο του 2023 και ολοκληρώθηκε την άνοιξη του 2024. Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν μέσω έρευνας τεκμηρίωσης, δραστηριοτήτων διαβούλευσης με τα κράτη μέλη (τα οποία υποχρεούνται να παρέχουν πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 2 της οδηγίας του Μαρακές) και ενδιαφερόμενα μέρη, μέσω στοχευμένης διαβούλευσης και διεξοδικών συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της υποστηρικτικής μελέτης ([23]). Οι απόψεις του κοινού συλλέχθηκαν επίσης μέσω πρόσκλησης υποβολής στοιχείων ([24]).

Όπως απαιτείται από την οδηγία και τον κανονισμό του Μαρακές, κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης ελήφθησαν υπόψη οι απόψεις των σχετικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία και οργανώσεων που εκπροσωπούν ηλικιωμένους. Ειδικότερα, οι

([18]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, σ. 15.
([19]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, σ. 15.
([20]) Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων διαβούλευσης σχετικά με την πτυχή αυτή δεν κάλυπταν όλα τα κράτη μέλη.
([21]) Ο κατάλογος είναι διαθέσιμος στη διεύθυνση https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/authorised-entities-context-directive-eu-20171564.
([22]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, σ. 16.
([23]) Η στοχευμένη διαβούλευση πραγματοποιήθηκε μεταξύ 22 Ιουνίου και 11 Αυγούστου 2023 https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/consultations/targeted-stakeholder-consultation-application-marrakesh-directive-and-regulation.
([24]) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation_el.

δραστηριότητες διαβούλευσης (στοχευμένη διαβούλευση, διεξοδικές συνεντεύξεις) κάλυψαν, εκτός από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες, διάφορες οργανώσεις που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία. Η πρόσκληση συμμετοχής στη στοχευμένη διαβούλευση εστάλη επίσης σε οργανώσεις που εκπροσωπούν ηλικιωμένους, αλλά μόνο μία τέτοια οργάνωση ανταποκρίθηκε. Επιπλέον, αρκετές οργανώσεις που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία διαβίβασαν τις απόψεις τους στο πλαίσιο της πρόσκλησης υποβολής στοιχείων ([25]). Η στοχευμένη διαβούλευση και η πρόσκληση υποβολής στοιχείων ήταν προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία.

III. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Προκειμένου να αξιολογηθεί αν η παρέμβαση ήταν αποτελεσματική, κατά την αξιολόγηση εξετάστηκε αν η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές βελτίωσαν τη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο εντός της ΕΕ, καθώς και τις διασυνοριακές τους ανταλλαγές εντός της ΕΕ και με τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές. Αναλύθηκε επίσης αν υπάρχουν παράγοντες που επηρέασαν την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων και αν υπήρξαν απρόβλεπτες και ακούσιες συνέπειες. Τέλος, αξιολογήθηκε ο αντίκτυπος των καθεστώτων αποζημίωσης στη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο και στη διασυνοριακή ανταλλαγή τους.

Από τα ποσοτικά δεδομένα που αντλήθηκαν για την αξιολόγηση από δείγμα εξουσιοδοτημένων οντοτήτων προέκυψε ότι ο αριθμός των τίτλων σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο που είναι διαθέσιμοι στις συλλογές των εν λόγω φορέων αυξήθηκε κατά περισσότερο από 50 % από το 2018. Τα δεδομένα δεν αρκούν για να προσδιοριστεί ποσοτικά ο βαθμός στον οποίο οι εναρμονισμένοι με την οδηγία του Μαρακές κανόνες βελτίωσαν την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο από εξουσιοδοτημένες οντότητες, σε σύγκριση με ό,τι θα ήταν δυνατό δυνάμει των εθνικών νόμων που θεσπίστηκαν βάσει της οδηγίας InfoSoc 2001/29. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι, ανεξάρτητα από το πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί και οι τεχνολογικές ικανότητες αποτελούν τους παράγοντες που είναι πιθανότερο να καθορίσουν τις παραγωγικές ικανότητες των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων. Ωστόσο, τα ποιοτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσω της στοχευμένης διαβούλευσης δείχνουν ότι, κατά τη γνώμη των ενδιαφερόμενων μερών, το πλαίσιο του Μαρακές είχε θετικό αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα προσβάσιμων μορφοτύπων. Ακαδημαϊκή έρευνα που διεξήχθη το 2022 ανέδειξε επίσης μια αντιληπτή αύξηση της διαθεσιμότητας προσβάσιμων έργων. Σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, το πλαίσιο του Μαρακές διευκόλυνε ιδίως τη μετατροπή έντυπου υλικού σε μορφή Braille, αλλά είχε μικρό αντίκτυπο στην πρόσβαση σε ψηφιακά βιβλία ([26]).

([25]) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation_el.

([26]) Ferri, D. The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled in the European Union: Reflecting on Its Implementation and Gauging Its Impact from a Disability Perspective (Η συνθήκη του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τυφλών, αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων σε δημοσιευμένα

Επιπλέον, διακρίνονται ορισμένες ποσοτικές επιπτώσεις ως αποτέλεσμα της εναρμόνισης της εξαίρεσης στην οδηγία του Μαρακές. Κατά την περίοδο αναφοράς σημειώθηκε αύξηση κατά περίπου 39 % του αριθμού των χρηστών (δικαιούχων) που είναι εγγεγραμμένοι στις εξουσιοδοτημένες οντότητες που παρείχαν δεδομένα. Η αύξηση αυτή μπορεί να συνδεθεί με την εναρμόνιση των κατηγοριών δικαιούχων βάσει της οδηγίας του Μαρακές, η οποία σε ορισμένα κράτη μέλη οδήγησε στη διεύρυνση του φάσματος των δικαιούχων σε σύγκριση με ό,τι ίσχυε προηγουμένως σε εθνικό επίπεδο. Όπως καταδεικνύεται, για παράδειγμα, από τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση της ΕΕ του 2014 ([27]), δεν κάλυπταν όλες οι εξαιρέσεις που υπήρχαν σε εθνικό επίπεδο πριν από την έκδοση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές τις αναγνωστικές αναπηρίες, ενώ πλέον οι αναπηρίες αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής.

Όσον αφορά τις διασυνοριακές ανταλλαγές, η κύρωση από την ΕΕ της συνθήκης του Μαρακές κατέστησε δυνατή τη συνεργασία με εξουσιοδοτημένες οντότητες σε όλα τα κράτη μέλη και με συμβαλλόμενα μέρη σε τρίτες χώρες, μεταξύ άλλων διευκολύνοντας την πρόσβαση στην υπηρεσία ABC Global Book Service, η οποία υποστηρίζει την εφαρμογή της συνθήκης του Μαρακές ([28]).

Οι διασυνοριακές ανταλλαγές εντός της ΕΕ και με τρίτες χώρες οι οποίες είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές ανήλθαν κατά μέσο όρο στο 16,3 % των συνολικών τίτλων τους οποίους είχαν στην κατοχή τους το 2023 οι εξουσιοδοτημένες οντότητες που παρείχαν δεδομένα, έναντι 12,7 % των τίτλων που προέρχονταν από την ΕΕ και τρίτες χώρες το 2018. Οι χώρες που έχουν κοινή γλώσσα τείνουν να έχουν υψηλότερο ποσοστό εισαγόμενων τίτλων, καθώς οι χρήστες συνήθως προτιμούν έργα στη γλώσσα τους. Τα βιβλία σε ξένες γλώσσες, παρότι αποτελούν μικρότερο μέρος της συλλογής των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων, προέρχονται, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, από διασυνοριακές ανταλλαγές. Οι εισαγόμενοι τίτλοι προέρχονται κυρίως από άλλα κράτη μέλη, αλλά οι εξουσιοδοτημένες οντότητες εισάγουν επίσης τίτλους από τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές. Οι εισαγωγές αυτές ανήλθαν σε ποσοστό 2,7 % του καταλόγου το 2023 (έναντι 2 % το 2018). Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες που ερωτήθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης αναφέρουν ότι συνήθως εισάγουν έργα από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο και τον Καναδά ([29]). Οι ανταλλαγές μπορεί να είναι αρκετά σημαντικές στην περίπτωση συγκεκριμένων εξουσιοδοτημένων οντοτήτων: για παράδειγμα, το 15 % του καταλόγου μιας γαλλικής εξουσιοδοτημένης οντότητας αποτελείται από τίτλους που εισάγονται από την Ελβετία και

έργα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Αποτίμηση της εφαρμογής της και αξιολόγηση του αντικτύπου της από την οπτική της αναπηρίας), *IIC* 55, 89-109 (2024), διατίθεται στη διεύθυνση https://doi.org/10.1007/s40319-023-01410-y.

([27]) Έκθεση σχετικά με τις απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση σχετικά με την επανεξέταση των κανόνων της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, διατίθεται στη διεύθυνση https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/modernisation-eu-copyright-rules-useful-documents.

([28]) Ηλεκτρονικός κατάλογος ο οποίος επιτρέπει σε εξουσιοδοτημένες οντότητες από κράτη που έχουν κυρώσει τη συνθήκη του Μαρακές να ανταλλάσσουν βιβλία σε προσβάσιμο μορφότυπο χωρίς να ζητούν την άδεια των κατόχων δικαιωμάτων· βλ. https://www.accessiblebooksconsortium.org/.

([29]) Μελέτη, σ. 76.

τον Καναδά ([30])· η ίδια εξουσιοδοτημένη οντότητα ανέφερε ότι εξήγαγε επίσης σε τρίτες χώρες, ιδίως στον Καναδά ([31]). Από τις συνεντεύξεις με εξουσιοδοτημένες οντότητες προκύπτει επιπλέον ότι οι ανταλλαγές με χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής συνίστανται σε μεγάλο βαθμό σε εξαγωγές από την ΕΕ ([32]).

Τα ποιοτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από την ομάδα μελέτης μέσω της στοχευμένης διαβούλευσης υποστηρίζουν την άποψη ότι οι εναρμονισμένοι κανόνες της ΕΕ έχουν αντίκτυπο στις διασυνοριακές ανταλλαγές, και μάλιστα οι εξουσιοδοτημένες οντότητες και οι εθνικές αρχές θεωρούν ότι ο αντίκτυπος των κανόνων ήταν σημαντικότερος στις ενωσιακές και διεθνείς διασυνοριακές ανταλλαγές απ' ό,τι στην παραγωγή. Αυτό μπορεί να συνδεθεί με τις αναφορές εξουσιοδοτημένων οντοτήτων σύμφωνα με τις οποίες ενώ ορισμένα κράτη μέλη είχαν συνάψει συμφωνίες συνεργασίας πριν από την έκδοση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές για τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο (ιδίως στις ζώνες όπου ομιλείται η ίδια γλώσσα), η εφαρμογή της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές επέτρεψε για πρώτη φορά σε ορισμένες από αυτές να πραγματοποιήσουν τέτοιες ανταλλαγές ή τους επέτρεψε να επεκτείνουν τις ανταλλαγές σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών ([33]).

Παράγοντες που επηρεάζουν την παραγωγή και την ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο

Με βάση τις απαντήσεις των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στη στοχευμένη διαβούλευση, οι κύριοι παράγοντες που περιορίζουν την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο συνδέονται με την ανεπαρκή χρηματοδότηση των φορέων που παράγουν τους μορφότυπους ή με την ανεπάρκεια άλλων πόρων (ανθρώπινοι πόροι, τεχνογνωσία, τεχνολογία). Όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης, οι εξουσιοδοτημένες οντότητες βασίζονται κυρίως σε δημόσια χρηματοδότηση ή σε συνδυασμό δημόσιας χρηματοδότησης και δωρεών. Σε ένα κράτος μέλος, η εξουσιοδοτημένη οντότητα χρηματοδοτείται κυρίως από τα ακαθάριστα έσοδα που προέρχονται από την εμπορική προώθηση λαχειοφόρων αγορών.

Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες σε μικρότερες αγορές αντιμετωπίζουν επίσης περιορισμούς λόγω της περιορισμένης παραγωγικής ικανότητας, παρότι μπορεί να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα κράτη μέλη ο πλούτος των καταλόγων των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων ποικίλλει σημαντικά, με τις εξουσιοδοτημένες οντότητες στη Φινλανδία και τη Δανία να κατέχουν πολύ περισσότερους τίτλους απ' ό,τι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες στην Κροατία ή τη Λιθουανία.

([30]) Μελέτη, σ. 208.

([31]) Η εξουσιοδοτημένη οντότητα εξήγαγε μέσω της πλατφόρμας ABC 13 981 τίτλους από το 2014, εκ των οποίων το 63 % κατευθύνθηκε σε τρίτες χώρες (κυρίως στον Καναδά).

([32]) Η ONCE στην Ισπανία εξήγαγε 421 αντίγραφα στην Αργεντινή και στο Περού το 2023 και 568 αντίγραφα στη Γουατεμάλα, στο Μεξικό και στην Αργεντινή (μελέτη, σ. 212). Γαλλική εξουσιοδοτημένη οντότητα ανέφερε ότι εξήγαγε αντίγραφα σε αφρικανικές χώρες απευθείας στους δικαιούχους, λόγω έλλειψης ψηφιακής και υλικής υποδομής των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στις χώρες εισαγωγής —βλ. μελέτη, σ. 67.

([33]) Μελέτη, σ. 31.

Η ενημέρωση των δικαιούχων (άτομα με αναπηρία) σχετικά με τον τόπο και τον τρόπο εξεύρεσης αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο προσδιορίστηκε επίσης ως πρόκληση, τόσο κατά τη διάρκεια της στοχευμένης διαβούλευσης όσο και κατά την πρόσκληση υποβολής στοιχείων. Στο πλαίσιο έρευνας που δημοσιεύτηκε το 2023 διαπιστώθηκε επίσης ότι οι δικαιούχοι και οι εκπρόσωποι οργανώσεων ατόμων με αναπηρία δεν γνώριζαν πάντα τον τρόπο με τον οποίο το πλαίσιο του Μαρακές μπορεί να τους ωφελήσει ([34]). Από το άρθρο προκύπτει ότι τα τυφλά άτομα μπορεί να έχουν καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τη συνθήκη του Μαρακές απ' ό,τι τα άτομα με αμβλυωπία, κάτι που θα μπορούσε να συνδέεται με τις διαφορετικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την πρόσβαση σε έργα (π.χ. χρήση εξαιρέσεων από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για την παραγωγή αντιγράφων σε γραφή Braille για τυφλά άτομα έναντι της χρήσης οπτικών μεγεθυντικών μέσων για άτομα με αμβλυωπία) ([35]).

Ορισμένες εξουσιοδοτημένες οντότητες επισήμαναν επίσης ότι είναι σημαντικό οι δικαιούχοι να έχουν πρόσβαση σε τεχνολογία που τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν ψηφιακούς προσβάσιμους μορφότυπους, κάτι που δεν έχει επιτευχθεί ακόμη. Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες τόνισαν επίσης ότι είναι σημαντικό να καλυφθούν οι διάφορες ανάγκες των δικαιούχων, για παράδειγμα μέσω της συνεργασίας με δίκτυα βιβλιοθηκών για την παροχή φυσικών αντιγράφων στους δικαιούχους μέσω της τοπικής βιβλιοθήκης.

Ως εκ τούτου, παρότι κατά την περίοδο αναφοράς αυξήθηκε ο αριθμός των δικαιούχων και των έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο, ορισμένοι παράγοντες που δεν συνδέονται άμεσα με τους κανόνες του Μαρακές —ιδίως η διαθεσιμότητα πόρων των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων— θεωρούνται από τους φορείς αυτούς ως εμπόδιο στην παροχή περισσότερων προσβάσιμων αντιγράφων.

Αντίκτυπος των καθεστώτων αποζημίωσης

Τα καθεστώτα αποζημίωσης διαφέρουν μεταξύ των έξι κρατών μελών που τα έχουν θεσπίσει: σε τέσσερα κράτη μέλη τα καθεστώτα αποζημίωσης περιορίζονται είτε σε ορισμένους τομείς (εκπαίδευση), είτε σε ορισμένους μορφότυπους (π.χ. ηχογραφημένα βιβλία), είτε σε ορισμένους τρόπους παράδοσης (π.χ. τηλεφόρτωση), ενώ σε δύο κράτη μέλη το καθεστώς αποζημίωσης δεν περιέχει τέτοιες διαφοροποιήσεις και, ως εκ τούτου, εφαρμόζεται στις χρήσεις από εξουσιοδοτημένες οντότητες που καλύπτει η οδηγία του Μαρακές.

([34]) Ferri, Delia και Rossello, Giulia (2023) The Role of the Marrakesh Treaty in Supporting Access to Printed Material for People Who Are Blind or Visually Impaired: A Critical Discussion of the Results of an Empirical study Conducted in Six European Countries (Ο ρόλος της Συνθήκης του Μαρακές στη στήριξη της πρόσβασης σε έντυπο υλικό για τυφλά ή αμβλύωπα άτομα: κριτική εξέταση των αποτελεσμάτων εμπειρικής μελέτης που διενεργήθηκε σε έξι ευρωπαϊκές χώρες), *Disabilities*, 3 (2), σ. 162.

([35]) Ferri, Delia και Rossello, Giulia (2023) The Role of the Marrakesh Treaty in Supporting Access to Printed Material for People Who Are Blind or Visually Impaired: A Critical Discussion of the Results of an Empirical study Conducted in Six European Countries (Ο ρόλος της Συνθήκης του Μαρακές στη στήριξη της πρόσβασης σε έντυπο υλικό για τυφλά ή αμβλύωπα άτομα: κριτική εξέταση των αποτελεσμάτων εμπειρικής μελέτης που διενεργήθηκε σε έξι ευρωπαϊκές χώρες), *Disabilities*, 3 (2), σ. 162.

Στο πλαίσιο της μελέτης συγκρίθηκε η αύξηση του όγκου των καταλόγων, κατά την περίοδο αναφοράς, μεταξύ 5 εξουσιοδοτημένων οντοτήτων που βρίσκονται σε 4 κράτη μέλη με καθεστώτα αποζημίωσης και 19 εξουσιοδοτημένων οντοτήτων σε 12 κράτη μέλη χωρίς καθεστώτα αποζημίωσης. Παρότι τα στοιχεία δείχνουν ότι ο συνολικός αριθμός τίτλων στις 19 εξουσιοδοτημένες οντότητες αυξήθηκε περισσότερο απ' ό,τι στις 5 εξουσιοδοτημένες οντότητες από τα κράτη μέλη με καθεστώτα αποζημίωσης, τα στοιχεία αυτά πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιφύλαξη. Όπως εξηγείται στην ίδια τη μελέτη, τα στοιχεία είναι πολύ περιορισμένα και ενδέχεται να μην είναι αντιπροσωπευτικά, και δεν επιτρέπουν τη συσχέτιση μεταξύ της έλλειψης καθεστώτων αποζημίωσης και του αυξημένου όγκου αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Αυτό οφείλεται στο ότι η διαφορά στο ποσοστό αύξησης των καταλόγων αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο μπορεί να αποδοθεί και σε άλλους παράγοντες, όπως το γεγονός ότι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες στα κράτη μέλη που έχουν θεσπίσει καθεστώτα αποζημίωσης ενδέχεται να διέθεταν ήδη εκτεταμένη συλλογή τίτλων, ενώ άλλες εξουσιοδοτημένες οντότητες ενδέχεται να ξεκίνησαν να δημιουργούν τη συλλογή τους κατά την περίοδο αναφοράς. Για παράδειγμα, όπως προαναφέρθηκε, η Φινλανδία και η Δανία (όπου εφαρμόζεται καθεστώς αποζημίωσης) διαθέτουν σημαντικά περισσότερους τίτλους από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες στην Κροατία ή τη Λιθουανία, όπου δεν εφαρμόζεται καθεστώς αποζημίωσης ([36]). Συνολικά, η έλλειψη δεδομένων για το ευρύτερο πλαίσιο δεν επιτρέπει την εξαγωγή συμπεράσματος σχετικά με τον αντίκτυπο αυτής της σύγκρισης.

Στις απαντήσεις τους στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων, οι γνώμες των ενδιαφερόμενων μερών διαφέρουν μεταξύ των ομάδων των οποίων ζητήθηκε η γνώμη. Οι κάτοχοι δικαιωμάτων τονίζουν ότι τα καθεστώτα αποζημίωσης είναι αναγκαία για τη διασφάλιση των συμφερόντων των κατόχων δικαιωμάτων και θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια την έκταση και τον τρόπο χρήσης του προσβάσιμου μορφότυπου ([37]), ενώ οι εκπρόσωποι των

([36]) 69 021 τίτλοι στη Φινλανδία και 84 000 στη Δανία· 7 727 στην Κροατία και 15 433 στη Λιθουανία (βλ. μελέτη, σ. 215).

([37]) Βλ. απαντήσεις στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων, π.χ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συγγραφέων, FEP, ALIS, διαθέσιμες στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%95%CE%95-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CF%85%CF%86%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BF%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%9C%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CF%82_el.

δικαιούχων υποστηρίζουν ότι τα καθεστώτα αποζημίωσης θα πρέπει να καταργηθούν ([38]), αναφέροντας ιδίως ότι τα καθεστώτα αποζημίωσης δημιουργούν φραγμούς και ότι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες, οι οποίες εργάζονται σε μη κερδοσκοπική βάση, δεν θα πρέπει να πληρώνουν για εργασία την οποία θα πρέπει να εκτελούν οι ίδιοι οι εκδότες. Δύο απαντήσαντες που εκπροσωπούν δικαιούχους θεωρούν ότι τα καθεστώτα αποζημίωσης αντιβαίνουν στο πνεύμα της συνθήκης του Μαρακές, παρά το γεγονός ότι τα καθεστώτα αυτά επιτρέπονται ρητά από τη συνθήκη. Παρότι η συνθήκη του Μαρακές επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να αποφασίζουν αν θα παρέχουν αμοιβή στους κατόχους δικαιωμάτων για χρήσεις στο πλαίσιο της εξαίρεσης από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που θεσπίστηκε με την εν λόγω συνθήκη, το δίκαιο της ΕΕ προβλέπει ότι η δυνατότητα των κρατών μελών της να προβλέπουν τέτοια καθεστώτα αποζημίωσης είναι περιορισμένη.

Ειδικότερα, τα καθεστώτα μπορούν να εφαρμόζονται μόνο σε εξουσιοδοτημένες οντότητες και δεν θα πρέπει να απαιτούν πληρωμές από δικαιούχους (βλ. αιτιολογική σκέψη 14). Ως εκ τούτου, η δυνατότητα που παρέχει ο νομοθέτης της ΕΕ στα κράτη μέλη στο άρθρο 3 παράγραφος 6 της οδηγίας του Μαρακές συνάδει με τη συνθήκη.

Επιπλέον, η αντίληψη σχετικά με τον αντίκτυπο των καθεστώτων αποζημίωσης φαίνεται επίσης ότι ποικίλλει ανάλογα με τον σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση του καθεστώτος στο εκάστοτε κράτος μέλος. Εξουσιοδοτημένες οντότητες από κράτη μέλη στα οποία το επίπεδο κρατικής χρηματοδότησης καλύπτει επίσης την οφειλόμενη αποζημίωση, και όπου το καθεστώς αποζημίωσης περιορίζεται σε ορισμένα είδη χρήσεων ή έργων, φαίνεται πιθανότερο να θεωρούν ότι το καθεστώς αποζημίωσης δεν επηρεάζει, ούτε επηρεάζει σε πιο περιορισμένο βαθμό, την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Σε άλλα κράτη μέλη με καθεστώτα αποζημίωσης, ακόμα και αν η συνολική αποζημίωση που καταβάλλεται ετησίως είναι χαμηλή, ο αντίκτυπος μπορεί να θεωρηθεί σημαντικός από τα ενδιαφερόμενα μέρη εάν ο προϋπολογισμός δεν θεωρείται επαρκώς υψηλός (ιδίως εάν οι εξουσιοδοτημένες οντότητες βασίζονται σε δωρεές για τη χρηματοδότησή τους).

Η συσχέτιση μεταξύ των καθεστώτων αποζημίωσης και των διασυνοριακών ανταλλαγών είναι επίσης δύσκολο να προσδιοριστεί ποσοτικά ή να εξακριβωθεί, ιδίως δεδομένου ότι οι ανταλλαγές μεταξύ κρατών μελών και με τρίτες χώρες επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται ιδίως με την κοινή γλώσσα, καθώς και με τη χρήση της τεχνολογίας σε ορισμένες περιπτώσεις (διαλειτουργικότητα μορφοτύπων και μεταδεδομένων) ([39]). Μολονότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία για τον προσδιορισμό των πιθανών επιπτώσεων, ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη υποστηρίζουν ότι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες συμμετέχουν λιγότερο σε διασυνοριακές ανταλλαγές, ιδίως λόγω αβεβαιοτήτων σχετικά με την εφαρμογή στη διασυνοριακή διάδοση και της δυσκολίας υπολογισμού της αποζημίωσης για τις εξαγωγές, κάτι που ενδεχομένως τις αποτρέπει από τη συμμετοχή σε τέτοιες ανταλλαγές. Ωστόσο, οι ανησυχίες αυτές σχετικά με τον αντίκτυπο των

([38]) Βλ. απαντήσεις στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων, διαθέσιμες στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation_el.

([39]) Μελέτη, σ. 76.

καθεστώτων αποζημίωσης στις διασυνοριακές ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών φαίνεται ότι παρατηρούνται σε συγκεκριμένες χώρες και ενδέχεται να οφείλονται στον σχεδιασμό και στην πρακτική εφαρμογή των καθεστώτων αποζημίωσης, καθώς και στην πιθανή αβεβαιότητα που ενδέχεται να προκαλούν αυτά. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι τα καθεστώτα αποζημίωσης θα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο σε χρήσεις από εξουσιοδοτημένες οντότητες εγκατεστημένες στην επικράτεια του κράτους μέλους που προβλέπει το συγκεκριμένο καθεστώς και δεν θα πρέπει να απαιτούν πληρωμές από εξουσιοδοτημένες οντότητες εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτες χώρες-συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές.

Πιθανές ακούσιες συνέπειες — δυνητικός αντίκτυπος στην εμπορική αγορά

Το ζήτημα σχετικά με το αν το πλαίσιο του Μαρακές μπορεί να έχει συνέπειες στην εμπορική αγορά οδήγησε στη θέσπιση της ειδικής διάταξης του άρθρου 10 παράγραφος 3 της οδηγίας του Μαρακές. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτήν, ένα κράτος μέλος μπορεί να ειδοποιήσει την Επιτροπή εάν έχει βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι η εφαρμογή της οδηγίας είχε σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην εμπορική προσφορά έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας σε προσβάσιμο μορφότυπο για τους δικαιούχους, παρέχοντας όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Η Επιτροπή οφείλει να λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά κατά την εκπόνηση της έκθεσης αξιολόγησης.

Κατά τον χρόνο σύνταξης της παρούσας έκθεσης, κανένα κράτος μέλος δεν έχει υποβάλει αποδεικτικά στοιχεία στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 της οδηγίας του Μαρακές.

Ούτε από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κατά τη διαδικασία εκπόνησης της παρούσας αξιολόγησης προέκυψαν τέτοια αποδεικτικά στοιχεία. Στη μελέτη επισημάνθηκε ότι υπάρχει έλλειψη ολοκληρωμένων δεδομένων σχετικά με την προσβάσιμη εκδοτική αγορά ([40]).

Κατά τη διάρκεια της στοχευμένης διαβούλευσης, τα περισσότερα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετείχαν στη διαβούλευση δεν εντόπισαν αρνητικό αντίκτυπο των κανόνων του Μαρακές στα κίνητρα για εμπορική παραγωγή. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος επισήμανε τον θετικό έμμεσο αντίκτυπο του πλαισίου του Μαρακές στην εκδοτική αγορά, καθώς θεωρεί ότι έχει οδηγήσει σε αυξημένο συντονισμό και ανταλλαγή μεταξύ εκδοτών και εξουσιοδοτημένων οντοτήτων ([41]).

Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το πλαίσιο του Μαρακές έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην εμπορική προσφορά έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Ως εκ τούτου, τα τρέχοντα δεδομένα δεν δικαιολογούν αναθεώρηση

([40]) Μελέτη, σ. 67.

([41]) Απάντηση στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συγγραφέων, η οποία είναι διαθέσιμη στη σελίδα Νομοθεσία της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης — αξιολόγηση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές (europa.eu).

της τρέχουσας προσέγγισης όσον αφορά τον έλεγχο της εμπορικής προσφοράς έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο.

Δυνητικός αντίκτυπος στους ευρύτερους κοινωνικούς στόχους

Αρκετά ενδιαφερόμενα μέρη ανέφεραν θετικές επιπτώσεις του πλαισίου του Μαρακές σε τομείς όπως η κοινωνική ένταξη και η ισότητα εν γένει ([42]), η ανάπτυξη ευκαιριών μάθησης για παιδιά και ενήλικες ([43]), καθώς και η εργασία, ο πολιτισμός και η συμμετοχή στην κοινότητα ([44]). Ωστόσο, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για την παρούσα αξιολόγηση ο βαθμός στον οποίο το πλαίσιο του Μαρακές θα μπορούσε να έχει επηρεάσει αυτούς τους ευρύτερους κοινωνικούς στόχους. Τα ενδιαφερόμενα μέρη ανέφεραν επίσης συνεχιζόμενες δυσκολίες, πέραν του πλαισίου του Μαρακές, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν αυτούς τους στόχους, όπως η ανεπαρκής διαθεσιμότητα σχολικών βιβλίων σε προσβάσιμους μορφότυπους, η ανεπαρκής προσβασιμότητα των ψηφιακών πλατφορμών μάθησης, η ανάγκη επαρκούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών και των βιβλιοθηκάριων ([45]).

Η διασυνοριακή ανταλλαγή που διευκολύνεται από το πλαίσιο του Μαρακές καθιστά δυνατή την αποστολή έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο σε μετανάστες σε άλλα κράτη μέλη ή την εξυπηρέτηση των αναγκών μειονοτικών πληθυσμών ή προσφύγων με την εισαγωγή έργων από χώρες όπου ομιλείται η γλώσσα των εν λόγω κατηγοριών. Το πλαίσιο θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ότι συνέβαλε στην ευαισθητοποίηση, ιδίως μεταξύ των εκδοτών, σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ([46]).

IV. ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ανάλυση της αποτελεσματικότητας στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης παρουσίασε σημαντικούς περιορισμούς, καθώς δεν υπήρχαν επαρκή διαθέσιμα στοιχεία για τον ποσοτικό προσδιορισμό των επιπτώσεων από την εφαρμογή των κανόνων του Μαρακές. Πολλά από τα ποσοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν περιείχαν περιορισμένα στοιχεία σχετικά με τον προϋπολογισμό των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και την κατανομή του ή αφορούσαν μόνο

([42]) Απαντήσεις στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από πολίτη της ΕΕ και τον οργανισμό Nota, 2023, οι οποίες είναι διαθέσιμες στη σελίδα Νομοθεσία της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης — αξιολόγηση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές (europa.eu).

([43]) Απάντηση στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από τον οργανισμό Nota, 2023· διατίθεται στη σελίδα Νομοθεσία της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης — αξιολόγηση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές (europa.eu)· συνεντεύξεις της ομάδας μελέτης με την Ευρωπαϊκή Ένωση Τυφλών και την Eureka Leuven, 2023.

([44]) Απάντηση στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από τον οργανισμό Nota, 2023, η οποία είναι διαθέσιμη στη σελίδα Νομοθεσία της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης — αξιολόγηση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές (europa.eu).

([45]) Συνέντευξη της ομάδας μελέτης με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συγγραφέων, τη Γερμανική Ομοσπονδία Τυφλών και Ατόμων με Σοβαρά Προβλήματα Όρασης, τη Βιβλιοθήκη Προσβασιμότητας Celia και τον οργανισμό Eureka Leuven.

([46]) Συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν από την ομάδα μελέτης με το Γερμανικό Κέντρο για την Προσβάσιμη Ανάγνωση, την Ευρωπαϊκή Ένωση Τυφλών, το Συμβούλιο Ευρωπαίων Συγγραφέων και τη βιβλιοθήκη Luisterpuntbibliotheek, 2023.

μια συγκεκριμένη εξουσιοδοτημένη οντότητα. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση βασίζεται κυρίως στην εξέταση ποιοτικών δεδομένων.

Ακόμα και πριν από την έκδοση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές, το δίκαιο της ΕΕ, ιδίως το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας InfoSoc, παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίσουν εξαίρεση ή περιορισμό όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας προς όφελος των ατόμων με αναπηρία. Τα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν αυτήν τη δυνατότητα για να εφαρμόσουν την εξαίρεση ή τον περιορισμό στην εθνική τους νομοθεσία, ωστόσο οι διαφορές όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο δημιούργησαν επιβαρύνσεις για τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ([47]). Το πλαίσιο του Μαρακές μετρίασε αυτές τις διαφορές και ενίσχυσε την ασφάλεια δικαίου αποσαφηνίζοντας το πεδίο εφαρμογής των καλυπτόμενων δικαιούχων, καθώς και το πεδίο εφαρμογής των σχετικών με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πράξεων οι οποίες μπορούσαν να εκτελεστούν. Όπως εξηγείται στην ανωτέρω ενότητα, αυτό οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των καλυπτόμενων δικαιούχων και διευκόλυνε τις διασυνοριακές ανταλλαγές. Ως εκ τούτου, τα άτομα με αναπηρία επωφελούνται από βελτιωμένη πρόσβαση σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο, ενώ οι εξουσιοδοτημένες οντότητες είναι πιθανό να παρέχουν υπηρεσίες σε μεγαλύτερη βάση χρηστών και να συμμετέχουν σε περισσότερες διασυνοριακές ανταλλαγές.

Παρότι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες χρησιμοποιούν πόρους για την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, το κόστος αυτό δεν τους επιβάλλεται από το πλαίσιο του Μαρακές, το οποίο έχει ως στόχο να διευκολύνει τη δραστηριότητα παραγωγής και ανταλλαγής αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο των εν λόγω οντοτήτων μέσω της ενίσχυσης της ασφάλειας δικαίου. Οι περισσότερες εξουσιοδοτημένες οντότητες που ερωτήθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης ανέφεραν ότι δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στο κόστος παραγωγής μετά την εφαρμογή του πλαισίου του Μαρακές.

Ταυτόχρονα, η εναρμόνιση την οποία εισήγαγε το πλαίσιο του Μαρακές οδήγησε σε εξοικονόμηση πόρων για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες, καθώς μπορούσαν να προμηθευτούν ευκολότερα αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο μέσω διασυνοριακής ανταλλαγής, κάτι που συνέβαλε στην αποτροπή της αλληλεπικάλυψης δραστηριοτήτων. Μια εξουσιοδοτημένη οντότητα ανέφερε, για παράδειγμα, ότι οι διασυνοριακές ανταλλαγές, εντός και εκτός της ΕΕ, οδήγησαν σε εξοικονόμηση περίπου 133 000 EUR σε διάστημα τριάμισι ετών. Η εναρμόνιση των κανόνων της ΕΕ μείωσε επίσης την ανάγκη ελέγχου των εθνικών κανόνων για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στις χώρες προορισμού.

Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες που διανέμουν, παρουσιάζουν ή καθιστούν διαθέσιμα στο κοινό αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο υπόκεινται σε ορισμένους κανόνες βάσει του πλαισίου. Οι κανόνες αυτοί περιορίζονται στην αποτροπή της απαγορευμένης διανομής αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο και στην παροχή στους δικαιούχους, στους κατόχους

([47]) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών, Francquen, A., Dusollier, S., Triaille, J. et al., μελέτη σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας (στο εξής: οδηγία Infosoc), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013, https://data.europa.eu/doi/10.2780/90141, σ. 420-437.

δικαιωμάτων και σε άλλες εξουσιοδοτημένες οντότητες της δυνατότητας να λαμβάνουν σχετικές πληροφορίες. Οι πρακτικές των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στο πλαίσιο αυτό ποικίλλουν ([48]), ωστόσο δεν υπάρχουν ακριβή δεδομένα για τον ποσοτικό προσδιορισμό των πόρων που χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτόν. Ταυτόχρονα, το πλαίσιο δεν επιβάλλει υποχρεώσεις στις εξουσιοδοτημένες οντότητες οι οποίες θα μπορούσαν να εμποδίσουν την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο και οι οποίες θα μπορούσαν να εκληφθούν ως επιβάρυνση. Για παράδειγμα, το πλαίσιο αποτρέπει την επιβολή στις εξουσιοδοτημένες οντότητες της υποχρέωσης να διασφαλίζουν εκ των προτέρων έλεγχο της εμπορικής προσφοράς έργων σε προσβάσιμους μορφότυπους. Επιπλέον, το πλαίσιο δεν προβλέπει ειδική διαδικασία εξουσιοδότησης, διευκρινίζοντας εν προκειμένω ότι οι απαιτήσεις εξουσιοδότησης ή αναγνώρισης, για παράδειγμα όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών γενικής φύσης στους δικαιούχους, δεν θα πρέπει να εμποδίζουν τις εξουσιοδοτημένες οντότητες να ασκούν τις δραστηριότητες που επιτρέπονται βάσει των πράξεων του Μαρακές.

Το πλαίσιο δεν ασχολείται με ζητήματα που αφορούν τη χρηματοδότηση των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων. Σε διαφορετικό βαθμό, οι προϋπολογισμοί των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στα περισσότερα κράτη μέλη χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι δικαιούχοι μπορούν επίσης να συνεισφέρουν στα κεφάλαια των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων μέσω δωρεών. Οι εθνικές αρχές επωμίζονται το κόστος που συνδέεται γενικά με την επιβολή των κανόνων, παρότι δεν καθορίζονται ειδικές υποχρεώσεις παρακολούθησης στο πλαίσιο.

Μολονότι οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν επιτρέπουν την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων που να βασίζονται σε ποσοτικά δεδομένα, η αξιολόγηση δεν αποκάλυψε περιττές επιβαρύνσεις τις οποίες εισήγαγε το πλαίσιο και φαίνεται ότι δεν απαιτείται απλούστευση και εξορθολογισμός. Η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές δεν επιβάλλουν ειδική διαδικασία εξουσιοδότησης στις εξουσιοδοτημένες οντότητες, αποτρέπουν τους εκ των προτέρων ελέγχους της εμπορικής διαθεσιμότητας και δεν περιλαμβάνουν υποχρεωτική υποβολή εκθέσεων από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες στις εθνικές αρχές. Τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν στην Επιτροπή μόνο πληροφορίες που τους διαβιβάζονται οικειοθελώς σχετικά με τα στοιχεία επικοινωνίας των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων που συμμετέχουν σε διασυνοριακές ανταλλαγές. Οι διοικητικές απαιτήσεις περιορίζονται σε ό,τι είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, την αποτροπή μη εξουσιοδοτημένων χρήσεων και τη διευκόλυνση της διαφάνειας. Η παρέμβαση, η οποία βελτιώνει τη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο για τους δικαιούχους, δημιουργώντας παράλληλα εξοικονόμηση μέσω της ενίσχυσης της ασφάλειας δικαίου, επιτυγχάνει τους στόχους της με αποτελεσματικό τρόπο.

Αντίκτυπος στην αποδοτικότητα των καθεστώτων αποζημίωσης

([48]) Παράρτημα IV της μελέτης.

Όσον αφορά τους κατόχους δικαιωμάτων, οι κανόνες αναμενόταν να έχουν περιορισμένο αντίκτυπο στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τους ως δικαίωμα ιδιοκτησίας (που αναγνωρίζεται από το άρθρο 17 του Χάρτη), δεδομένου ότι η οδηγία του Μαρακές περιορίζεται στην πλήρη εναρμόνιση των διαφορετικών εξαιρέσεων ή περιορισμών όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που υπήρχαν ήδη σε εθνικό επίπεδο πριν από την έκδοση της οδηγίας του Μαρακές, και στη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής προσβάσιμων μορφοτύπων ([49]). Ορισμένες διαφορές στις επιπτώσεις σε σύγκριση με την περίοδο πριν από το πλαίσιο του Μαρακές ενδέχεται να οφείλονται στη βελτίωση της διαθεσιμότητας αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του αριθμού των δικαιούχων (όπως περιγράφεται λεπτομερώς στην ενότητα σχετικά με την αποτελεσματικότητα). Η οδηγία του Μαρακές αναγνωρίζει τη δυνατότητα διατήρησης ή εισαγωγής καθεστώτων αποζημίωσης, ενώ παράλληλα διευκρινίζει ότι κατά τον καθορισμό του επιπέδου της αποζημίωσης θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων, οι στόχοι δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκονται από τη συγκεκριμένη οδηγία, τα συμφέροντα των δικαιούχων της εξαίρεσης, η πιθανή ζημία των κατόχων δικαιωμάτων και η ανάγκη να διασφαλιστεί η διασυνοριακή διάδοση αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι ειδικές συνθήκες κάθε περίπτωσης, που προκύπτουν από την παραγωγή ενός συγκεκριμένου αντιγράφου σε προσβάσιμο μορφότυπο. Αν η ζημία ενός κατόχου δικαιώματος είναι ελάχιστη, δεν θα πρέπει να γεννάται υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης. Στα κράτη μέλη που εφαρμόζουν καθεστώτα αποζημίωσης, το κόστος βαρύνει τις εξουσιοδοτημένες οντότητες που συνδέονται με την καταβολή της αποζημίωσης, συμπεριλαμβανομένου του υπολογισμού και της κατανομής των τελών από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες. Δεδομένου ότι ορισμένα από τα εθνικά καθεστώτα αποζημίωσης εφαρμόζονταν επίσης πριν από τη θέσπιση του πλαισίου του Μαρακές ή αντικατέστησαν άλλες υποχρεώσεις, το σχετικό κόστος δεν είναι γενικά κάτι καινούργιο.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από τη μελέτη, η συνολική καταβληθείσα αποζημίωση ενδέχεται να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, με κόστος που κυμαίνεται από 27 000 EUR στη Γερμανία, 159 000 EUR στη Φινλανδία, 1 εκατ. EUR στη Σουηδία και 1,7 εκατ. EUR στη Δανία. Ο αντίκτυπος τον οποίο συνδέουν τα ενδιαφερόμενα μέρη με τα καθεστώτα αποζημίωσης φαίνεται ότι ποικίλλει ανάλογα με τον σχεδιασμό και το μοντέλο χρηματοδότησης των εθνικών καθεστώτων αποζημίωσης. Όπως εξηγείται στην ενότητα σχετικά με την αποτελεσματικότητα, ακόμα και αν η συνολική αποζημίωση που καταβάλλεται ετησίως μπορεί να είναι χαμηλή, ο αντίκτυπος μπορεί να θεωρηθεί σημαντικός

([49]) Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις προστατευόμενων έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας [COM(2016) 596 final, 2016/0278 (COD), σ. 6]·
πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διασυνοριακή ανταλλαγή μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων ή ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων [COM(2016) 595 final, 2016/0279 (COD), σ. 5].

από τα ενδιαφερόμενα μέρη εάν ο προϋπολογισμός των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων δεν θεωρείται επαρκώς υψηλός (ιδίως εάν οι εξουσιοδοτημένες οντότητες βασίζονται σε δωρεές για τη χρηματοδότησή τους).

Πέραν της χρηματοδότησης που διατίθεται για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες, οι διοικητικές δαπάνες που συνδέονται, για παράδειγμα, με τον υπολογισμό και την καταβολή των καθεστώτων αποζημίωσης φαίνεται ότι ποικίλλουν ανάλογα με την ψηφιοποίηση και την αυτοματοποίηση της επεξεργασίας δεδομένων, αλλά δεν υπάρχουν ακριβή δεδομένα για τον προσδιορισμό του εν λόγω κόστους.

Παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας του Μαρακές

Ανάλογα με το συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο και το πλαίσιο της αγοράς στα κράτη μέλη, ορισμένοι παράγοντες μπορούν να συμβάλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας του Μαρακές.

Ειδικότερα, ο συντονισμός σε κεντρικό επίπεδο ή η αυξημένη συνεργασία μεταξύ των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων μπορεί να διευκολύνει τις οικονομίες κλίμακας, καθώς και την πρόσβαση των δικαιούχων. Εκτός από την πρωτοβουλία ABC του ΠΟΔΙ, αναπτύχθηκαν κι άλλες πρωτοβουλίες συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο οι οποίες συνδέουν τις εξουσιοδοτημένες οντότητες που λειτουργούν στη συγκεκριμένη επικράτεια ή εξουσιοδοτημένες οντότητες που βρίσκονται σε ζώνη όπου ομιλείται η ίδια γλώσσα (π.χ. μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στην Αυστρία, τη Γερμανία και την Ελβετία) ή συνδέουν εξουσιοδοτημένες οντότητες για συγκεκριμένα έργα (π.χ. συνεργασία μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων στις σκανδιναβικές χώρες για τον συντονισμό της παραγωγής και τον επιμερισμό του κόστους για την παροχή αντιγράφων στη γλώσσα μιας εθνοτικής μειονότητας).

Επιπλέον, μορφές συνεργασίας μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και εκδοτών, όπως κατά την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ή την ανταλλαγή πληροφοριών και τίτλων, μπορούν να είναι οικονομικά αποδοτικές και να αποτρέπουν τις αλληλεπικαλύψεις.

Η πρόσβαση των δικαιούχων στους διαθέσιμους τίτλους διευκολύνεται από ορισμένες εξουσιοδοτημένες οντότητες μέσω διαδικτυακών καταλόγων. Ταυτόχρονα, δεν έχουν όλοι οι δικαιούχοι την τεχνογνωσία ή την πρόσβαση στην τεχνολογία ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση μέσω διαδικτυακού καταλόγου. Διάφορες πρακτικές για την κάλυψη των διαφορετικών αναγκών των δικαιούχων και την παροχή της απαραίτητης στήριξης (π.χ. συνεργασία με δίκτυα βιβλιοθηκών, παροχή εναλλακτικών μέσων επικοινωνίας, κατάρτιση) φαίνεται επίσης ότι είναι σημαντικές για τη βελτίωση της πρόσβασης.

Το επίπεδο ψηφιοποίησης των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και η διαλειτουργικότητα των μορφοτύπων που χρησιμοποιούν μπορούν να συμβάλουν στην ελαχιστοποίηση του διοικητικού και λειτουργικού κόστους και στην περαιτέρω διευκόλυνση των διασυνοριακών

ανταλλαγών και την ελαχιστοποίηση του διοικητικού φόρτου που συνδέεται με τις εργασίες μετατροπής (ιδίως σε ανταλλαγές με τρίτες χώρες).

Η υποχρέωση την οποία επιβάλλει το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας στις εξουσιοδοτημένες οντότητες να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της απαγορευμένης αναπαραγωγής, διανομής, παρουσίασης στο κοινό ή διάθεσης αντιγράφων στο κοινό σε προσβάσιμο μορφότυπο θα πρέπει να τηρείται πλήρως, ενώ παράλληλα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν δημιουργεί εμπόδια στην πρόσβαση των δικαιούχων. Μολονότι δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες για την αξιολόγηση του αντικτύπου των μεθόδων που χρησιμοποιούν οι εξουσιοδοτημένες οντότητες για την αποτροπή της απαγορευμένης διάδοσης αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, από τις συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη προκύπτει ότι η προστασία με κωδικό πρόσβασης και η επαλήθευση ταυτότητας δύο παραγόντων μειώνουν την προσβασιμότητα για τους δικαιούχους και αποφεύγονται από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες. Από την άλλη πλευρά, η υδατοσήμανση φαίνεται ότι χαρακτηρίζεται από καλή σχέση κόστους-οφέλους για την αποτροπή της απαγορευμένης διάδοσης αντιγράφων που μπορούν να τηλεφορτωθούν σε μη εξειδικευμένους μορφότυπους. Γενικότερα, τα μέτρα που εφαρμόζονται για την αποτροπή μη εξουσιοδοτημένων χρήσεων έχουν ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα όταν τα αντίγραφα που παρέχονται από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες είναι υψηλής ποιότητας και σε μορφότυπους (ηλεκτρονικά βιβλία, ηχογραφημένα βιβλία) τους οποίους θεωρητικά μπορεί να απολαμβάνει το ευρύτερο κοινό.

V. ΣΥΝΟΧΗ

Η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές συμβάλλουν στη βελτίωση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικά έργα, εκπαιδευτικό υλικό και πληροφορίες, σύμφωνα με τον στόχο του άρθρου 30 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD). Η ενσωμάτωση της συνθήκης του Μαρακές στο δίκαιο της ΕΕ προτάθηκε στις παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σχετικά με την αρχική έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με το άρθρο 30 της Σύμβασης ([50]).

Η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές παρουσιάζουν επίσης συνοχή με τους στόχους και το προσωπικό και καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της συνθήκης του Μαρακές.

Σε επίπεδο ΕΕ, η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές παρουσιάζουν συνοχή με τις άλλες πράξεις της νομοθεσίας της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως με την οδηγία 2001/29 που επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν εξαιρέσεις στην εθνική τους νομοθεσία για άλλες αναπηρίες ή είδη έργων πέραν εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας του Μαρακές ([51]).

([50]) https://digitallibrary.un.org/record/812354?ln=en&v=pdf.

([51]) Το άρθρο 8 της οδηγίας του Μαρακές τροποποιεί το άρθρο 5 παράγραφος 3 στοιχείο β) της οδηγίας InfoSoc, ορίζοντας ότι η τελευταία εφαρμόζεται «με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου».

Οι πράξεις του Μαρακές είναι επίσης σύμφωνες με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος απαγορεύει κάθε μορφή διάκρισης, περιλαμβανομένων και διακρίσεων λόγω αναπηρίας, ενώ ορίζει ότι η ΕΕ αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επωφελούνται από μέτρα που τους εξασφαλίζουν αυτονομία, κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

Οι πράξεις του Μαρακές είναι σύμφωνες με άλλες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ που αφορούν την αναπηρία στο ψηφιακό περιβάλλον, όπως η οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό ([52]), η οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων ([53]) και η ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα ([54]) (ΕΠΠ). Οι δύο πρώτες αφορούν διαφορετικούς τομείς από τα γραπτά έργα που καλύπτονται από το πλαίσιο του Μαρακές (συγκεκριμένα ιστότοπους του δημόσιου τομέα και υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, αντίστοιχα) και εξετάζουν την προσβασιμότητα των εν λόγω υπηρεσιών με άλλα νομικά εργαλεία πέραν της νομοθεσίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η ΕΠΠ αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για προσβάσιμα προϊόντα και υπηρεσίες, με τη θέσπιση κοινών κανόνων για την προσβασιμότητα και, συνακόλουθα, την άρση των εμποδίων που δημιουργούν οι αποκλίνοντες κανόνες στα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν στην αγορά μόνο προϊόντα και παρέχουν μόνο υπηρεσίες που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας που ορίζονται στην εν λόγω πράξη. Αυτό καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα ηλεκτρονικά βιβλία και το ειδικό λογισμικό, καθώς και τους ηλεκτρονικούς αναγνώστες. Τα μέτρα, τα οποία εφαρμόζονται από τις 28 Ιουνίου 2025, δεν μεταβάλλουν τους κανόνες της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Και τα δύο μέτρα εφαρμόζονται παράλληλα, με την ΕΠΠ να διασφαλίζει την αυξημένη διαθεσιμότητα προσβάσιμων ηλεκτρονικών βιβλίων, ενώ οι πράξεις του Μαρακές θα εξακολουθήσουν να επιτρέπουν στους δικαιούχους και στις εξουσιοδοτημένες οντότητες να προσαρμόζουν τα δημοσιευμένα γραπτά έργα σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο για άτομα με προβλήματα όρασης και ανάγνωσης ή προβλήματα ανάγνωσης εντύπων. Τόσο οι εκπρόσωποι των κατόχων δικαιωμάτων όσο και οι εξουσιοδοτημένες οντότητες τόνισαν τη σημασία των συνεργειών και της συνεργασίας για την ομαλή εφαρμογή της ΕΠΠ και για τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας μεταξύ αυτών των νομοθετικών πράξεων.

Σύμφωνα με τους εκπροσώπους των κατόχων δικαιωμάτων, η εφαρμογή της ΕΠΠ θα καταστήσει ακόμα πιο σημαντική την ανάγκη να διασφαλιστεί ότι οι κανόνες του Μαρακές δεν παρεμποδίζουν την κανονική εκμετάλλευση του έργου.

Ωστόσο, όπως εξηγείται στην αιτιολογική σκέψη 14, η ρητή υποχρέωση ελέγχου της εμπορικής διαθεσιμότητας θα μπορούσε να επηρεάσει την ασφάλεια δικαίου για τις

([52]) Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 327 της 2.12.2016, σ. 1).

([53]) Οδηγία 2010/13/ΕΕ για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) (κωδικοποιημένη έκδοση) (ΕΕ L 95 της 15.4.2010, σ. 1).

([54]) Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών (ΕΕ L 151 της 7.6.2019, σ. 70).

εξουσιοδοτημένες οντότητες. Επιπλέον, τα προσβάσιμα ηλεκτρονικά βιβλία που παράγονται από την αγορά στο πλαίσιο της ΕΠΠ δεν ανταποκρίνονται απαραίτητα σε διάφορες ειδικές ανάγκες των δικαιούχων που καλύπτονται από την οδηγία του Μαρακές. Είναι πιθανό ([55]) οι εξουσιοδοτημένες οντότητες να προσαρμοστούν στις πρακτικές πτυχές του νέου πλαισίου και να κατευθύνουν τους πόρους τους για την κάλυψη αναγκών που δεν καλύπτονται από την αγορά ([56]).

Οι πράξεις του Μαρακές φαίνεται επίσης ότι παρουσιάζουν εσωτερική συνοχή, με διατάξεις ευθυγραμμισμένες με τον βασικό στόχο της αύξησης της διαθεσιμότητας των έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο, με παράλληλη διασφάλιση της ισορροπίας δικαιωμάτων και συμφερόντων μεταξύ των κατόχων δικαιωμάτων και των χρηστών.

Για την προστασία των συμφερόντων των κατόχων δικαιωμάτων, όπως αναλύθηκε και στις προηγούμενες ενότητες, θεσπίζονται ορισμένες υποχρεώσεις για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες όσον αφορά την αποτροπή της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης. Οι κάτοχοι δικαιωμάτων θα προτιμούσαν στενότερο έλεγχο από τις εθνικές αρχές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εξουσιοδοτημένες οντότητες εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους, ιδίως για την αποτροπή της απαγορευμένης διάδοσης. Ορισμένοι κάτοχοι δικαιωμάτων υποστηρίζουν επίσης ότι η παροχή ολοκληρωμένων πληροφοριών σχετικά με τις εξουσιοδοτημένες οντότητες που λειτουργούν σε ένα κράτος μέλος θα μπορούσε να διευκολύνει περαιτέρω τη συνεργασία (για παράδειγμα, ανταλλαγή αρχείων από τους κατόχους δικαιωμάτων). Ταυτόχρονα, οι δικαιούχοι προειδοποίησαν ότι οι απαιτήσεις ορισμένων κρατών μελών για τη συμπερίληψη εξουσιοδοτημένων οντοτήτων σε εγκεκριμένο κατάλογο αντιβαίνουν στη συνθήκη του Μαρακές ([57]).

Όπως περιγράφεται λεπτομερώς στην εισαγωγική ενότητα, η οδηγία εμποδίζει την επιβολή προϋποθέσεων για την ανάληψη δραστηριοτήτων βάσει του πλαισίου, προβλέποντας, ωστόσο, ότι τέτοιες δραστηριότητες μπορούν να ασκούνται όχι μόνο από δικαιούχους, αλλά και από εξουσιοδοτημένες οντότητες που περιορίζονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες [όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 4)]. Η οδηγία διευκρινίζει ότι οι εθνικές διαδικασίες εξουσιοδότησης ή αναγνώρισης που εφαρμόζονται, για παράδειγμα, στην παροχή υπηρεσιών γενικής φύσης σε δικαιούχους δεν θα πρέπει να εμποδίζουν τις εξουσιοδοτημένες οντότητες να αναλαμβάνουν δραστηριότητες βάσει του πλαισίου. Από την αξιολόγηση διαπιστώθηκε ότι τα συστήματα που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο ποικίλλουν, καθώς ορισμένα κράτη μέλη απαιτούν κάποια μορφή κοινοποίησης, συνήθως κοινοποίηση στην αρμόδια αρχή της ονομασίας, του νομικού καθεστώτος, των στοιχείων επικοινωνίας και πληροφοριών σχετικά με τις συναφείς δραστηριότητες της εξουσιοδοτημένης οντότητας. Ωστόσο, δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για όλα τα κράτη μέλη. Επιπλέον, το πλαίσιο ενθαρρύνει την εθελοντική κοινοποίηση στις εθνικές αρχές των στοιχείων επικοινωνίας των εξουσιοδοτημένων

([55]) Για παράδειγμα, μια εξουσιοδοτημένη οντότητα ανέφερε ότι η εστίασή της θα στραφεί σε άτομα με προβλήματα ανάγνωσης εντύπων που έχουν γνωστικά προβλήματα (βλ. μελέτη, σ. 96).
([56]) Για περαιτέρω ανάλυση σχετικά με τον αντίκτυπο της ΕΠΠ, βλ. επίσης τμήμα VII (συνάφεια).
([57]) Βλ. απαντήσεις στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από EDF και EBU, διαθέσιμες στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation_el.

οντοτήτων που συμμετέχουν σε διασυνοριακές ανταλλαγές, κάτι που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της διαφάνειας.

Συνολικά, οι πράξεις του Μαρακές υλοποιούν τις διεθνείς υποχρεώσεις της ΕΕ βάσει της συνθήκης του Μαρακές και είναι σύμφωνες με το κεκτημένο της ΕΕ (ιδίως με το πλαίσιο της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τις πολιτικές της ΕΕ για την αναπηρία) —ενώ παρουσιάζουν επίσης εσωτερική συνοχή, όσον αφορά τους βασικούς στόχους και τις διατάξεις. Στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ που περιγράφεται λεπτομερώς ανωτέρω, οι πράξεις του Μαρακές αποτελούν ένα από τα εργαλεία για την ενίσχυση της προσβασιμότητας του έντυπου υλικού. Σε τελική ανάλυση, η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε πληροφορίες, στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό επηρεάζεται από το συνδυασμένο αποτέλεσμα όλων των νομοθετικών πράξεων της ΕΕ σχετικά με την προσβασιμότητα.

VI. ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ

Το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ΕΕ είχε αποκλειστική αρμοδιότητα για τη σύναψη της συνθήκης του Μαρακές και, ως εκ τούτου, η θέσπιση κανόνων σε επίπεδο ΕΕ ήταν αναγκαία για την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων της ΕΕ που απορρέουν από την έγκριση της συνθήκης.

Πριν από τη σύναψη της συνθήκης του Μαρακές, παρότι όλα τα κράτη μέλη είχαν εφαρμόσει εξαιρέσεις ή περιορισμούς όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας προς όφελος των ατόμων με προβλήματα όρασης, υπήρχαν αποκλίσεις στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης ([58]), οι οποίες με τη σειρά τους επηρέαζαν τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ([59]). Η μη παρέμβαση της ΕΕ για την έκδοση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές θα σήμαινε τη διατήρηση της εν λόγω υπάρχουσας κατάστασης.

Η έκδοση της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές, εκτός του ότι ήταν αναγκαία για την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων της ΕΕ, εναρμόνισε το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και διευκόλυνε τις διασυνοριακές ανταλλαγές τόσο εντός της ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές. Η διευκόλυνση των διασυνοριακών ανταλλαγών οδήγησε με τη σειρά της σε οικονομίες κλίμακας ([60]).

Ο διασυνοριακός αντίκτυπος δεν θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί εξίσου αποτελεσματικά μέσω μέτρων σε εθνικό επίπεδο. Η παρέμβαση της ΕΕ βοήθησε ιδίως τους δικαιούχους και τις εξουσιοδοτημένες οντότητες διασφαλίζοντας αυξημένη ασφάλεια δικαίου, κάτι που

([58]) Μελέτη σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/ΕΚ για το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας («οδηγία InfoSoc»), 2013, σ. 428, διαθέσιμη στη διεύθυνση https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b.

([59]) Ό.π., σ. 437.

([60]) Βλ. ανάλυση στο τμήμα IV σχετικά με την αποδοτικότητα.

οδήγησε στον περιορισμό της αλληλεπικάλυψης των προσπαθειών, στην ενίσχυση της συνολικής αποτελεσματικότητας και στη βελτίωση της διαθεσιμότητας αντιγράφων σε προσβάσιμους μορφότυπους.

VII. ΣΥΝΑΦΕΙΑ

Η συνάφεια των πράξεων του Μαρακές αξιολογήθηκε με γνώμονα τις εξελίξεις στην αγορά, την πολιτική και την τεχνολογία.

Κατά την περίοδο αναφοράς, η εμπορική προσφορά εξαρχής προσβάσιμων έργων παρέμεινε ανεπαρκώς αναπτυγμένη. Ταυτόχρονα, σημειώθηκε αύξηση των ψηφιακών μορφοτύπων, όπως τα ηλεκτρονικά βιβλία και τα ηχογραφημένα βιβλία που απευθύνονται στο ευρύ κοινό, τα οποία μπορούν επίσης να εξυπηρετήσουν έμμεσα ορισμένες ανάγκες των δικαιούχων. Ωστόσο, οι δικαιούχοι αναφέρουν ότι οι μορφότυποι αυτοί δεν είναι πάντα επαρκώς προσβάσιμοι, για παράδειγμα λόγω έλλειψης προσβάσιμης πλοήγησης μέσω του περιεχομένου τους, ή λόγω έλλειψης προσβασιμότητας από εμπορικές πλατφόρμες στο ίδιο το έργο, ή είναι πιθανότερο να είναι προσβάσιμοι για ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων (π.χ. άτομα με προβλήματα όρασης) αντί άλλων (π.χ. τυφλοί χρήστες).

Η ΕΠΠ αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διάθεση ηλεκτρονικών βιβλίων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Τα ηλεκτρονικά βιβλία που θα διατίθενται στην αγορά από τον Ιούνιο του 2025 θα είναι προσβάσιμα σύμφωνα με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας της ΕΠΠ για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες εξαιρούνται από την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας της οδηγίας. Ωστόσο, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές και εργαλεία στις πολύ μικρές επιχειρήσεις για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των εθνικών μέτρων μεταφοράς της ΕΠΠ στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, η ΕΠΠ περιέχει ορισμένες διασφαλίσεις, οι οποίες επιτρέπουν στους οικονομικούς φορείς να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις προσβασιμότητας στον βαθμό που δεν επιβάλλουν δυσανάλογη επιβάρυνση ή δεν απαιτούν σημαντική αλλαγή σε ένα προϊόν ή μια υπηρεσία που έχει ως αποτέλεσμα τη θεμελιώδη μεταβολή του βασικού χαρακτήρα τους.

Όπως επίσης αναφέρεται στη μελέτη ([61]), η ΕΠΠ δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τη σημασία της εξαίρεσης από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που προβλέπεται στην οδηγία του Μαρακές. Άλλοι μορφότυποι εκτός των ηλεκτρονικών βιβλίων —που καλύπτονται από την ΕΠΠ— ενδέχεται να είναι καταλληλότεροι για διαφορετικά είδη αναπηρίας (για παράδειγμα, ορισμένα άτομα ενδέχεται να μη διαθέτουν τις δεξιότητες ή το υλισμικό για να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικά βιβλία και να προτιμούν τη χρήση της γραφής Braille ή μορφοτύπων με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία). Ακόμα και για τα άτομα που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά βιβλία, ο συγκεκριμένος μορφότυπος των προσβάσιμων ηλεκτρονικών βιβλίων που διατίθενται στην αγορά ενδέχεται να μην είναι κατάλληλος για όλα τα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων. Επιπλέον, οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στην ΕΠΠ ενδέχεται να μην οδηγήσουν σε πλήρη διαθεσιμότητα όλων των τίτλων σε εξαρχής προσβάσιμη μορφή,

([61]) Μελέτη, σ. 56.

και ιδίως όταν οι εκδότες χαρακτηρίζονται ως πολύ μικρές επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η προσφορά εξαρχής προσβάσιμων βιβλίων να μην είναι πλήρως ολοκληρωμένη. Οι κάτοχοι δικαιωμάτων που ερωτήθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης υποστήριξαν ότι τα βιβλία κόμικς ενδέχεται να χρειάζονται θεμελιώδη τροποποίηση για να είναι προσβάσιμα. Γενικότερα, υποστήριξαν ότι το υψηλό κόστος προσαρμογής ενός έργου ώστε να καταστεί προσβάσιμο (εάν περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό γραφικών ή διαγραμμάτων, για παράδειγμα), σε συνδυασμό με τις χαμηλές αναμενόμενες πωλήσεις, θα μπορούσε να δικαιολογήσει τον ισχυρισμό ότι οδηγεί σε δυσανάλογες επιβαρύνσεις ([62]).

Το γεγονός ότι ως αποτέλεσμα της ΕΠΠ θα παρέχονται απευθείας από την αγορά περισσότερα προσβάσιμα ηλεκτρονικά βιβλία αποτελεί πολύ θετική εξέλιξη. Ωστόσο, δεν θα καλυφθούν πλήρως οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία για έργα που εμπίπτουν στις πράξεις του Μαρακές σε προσβάσιμους μορφότυπους. Από την άλλη πλευρά, η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να συμβάλει στην αποδέσμευση πόρων ώστε οι εξουσιοδοτημένες οντότητες να επικεντρωθούν στην πιο εξειδικευμένη παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο ([63]).

Τέλος, μετά την έκδοση των πράξεων του Μαρακές, τεχνολογίες και λογισμικό έχουν καταστεί ευρύτερα διαθέσιμα για τη διευκόλυνση της προσβασιμότητας των έντυπων έργων και της ευρύτερης διαθεσιμότητας προσβάσιμων μορφοτύπων, κάτι που σηματοδοτεί τη μετάβαση από τους αναλογικούς στους ψηφιακούς μορφότυπους και από τη φυσική διανομή στη διαδικτυακή πρόσβαση ([64]). Η τεχνολογία μπορεί να διευκολύνει και να καταστήσει αποδοτικότερη την παραγωγή εξαρχής προσβάσιμων έργων, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών βιβλίων και των αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, και να παράσχει καλύτερα εργαλεία στους δικαιούχους ώστε να έχουν πρόσβαση σε έντυπα έργα.

Εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις όσον αφορά τη χρήση αυτών των τεχνολογιών, από τους φραγμούς που αφορούν την πρόσβαση στην τεχνολογία (π.χ. κόστος, διαλειτουργικότητα, τεχνογνωσία) έως τα όρια της ίδιας της τεχνολογίας (πολυπλοκότητα της προσαρμογής έργων που περιέχουν εικόνες ή μαθηματικούς τύπους ή γραφικά, ανεπαρκής ποιότητα της μετατροπής κειμένου σε ομιλία) ([65]).

Συνολικά, παρά τους περιορισμούς, η τεχνολογική ανάπτυξη διευκολύνει και καθιστά αποδοτικότερη την παραγωγή προσβάσιμων έργων από εκδότες και εξουσιοδοτημένες οντότητες. Παρέχει επίσης πρόσθετα εργαλεία στους δικαιούχους για την πρόσβαση σε έντυπα έργα. Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες δεν καθιστούν περιττές τις πράξεις του Μαρακές:

([62]) Στην περίπτωση αυτή, θα έπρεπε να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις προσβασιμότητας στον βαθμό που δεν συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση ή θεμελιώδη μεταβολή.

([63]) Βλ. απάντηση στην πρόσκληση υποβολής στοιχείων από τον οργανισμό Daisy Consortium, διαθέσιμη στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation/feedback_en?p_id=31995115.

([64]) Μελέτη, σ. 57 και 59.

([65]) Μελέτη, σ. 59.

όπως αναφέρεται στη μελέτη, αυτές εξακολουθούν να αποτελούν προϋπόθεση για την αξιοποίηση της τεχνολογικής ανάπτυξης ([66]).

VIII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ

Από την αξιολόγηση διαπιστώθηκε ότι η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές έχουν **ενωσιακή προστιθέμενη αξία**. Η έκδοσή τους ήταν απαραίτητη για την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων της ΕΕ ως συμβαλλόμενου μέρους της συνθήκης του Μαρακές και για την εναρμόνιση της εξαίρεσης από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για τα άτομα με προβλήματα ανάγνωσης εντύπων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες αποκλίσεις στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών εξαιρέσεων και περιορισμών και να διευκολυνθεί η διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Τα κράτη μέλη δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν το ίδιο αποτέλεσμα χωρίς την παρέμβαση της ΕΕ. Το πλαίσιο απέφερε προστιθέμενη αξία, ιδίως για τους δικαιούχους και τις εξουσιοδοτημένες οντότητες, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου, ιδίως για τη διασυνοριακή ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο.

Η οδηγία και ο κανονισμός του Μαρακές υπήρξαν συνολικά **αποτελεσματικά** όσον αφορά τη βελτίωση της διαθεσιμότητας αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, όπως προκύπτει από τα ποιοτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για την αξιολόγηση, καθώς και από τα δειγματοληπτικά δεδομένα που δείχνουν ότι ο αριθμός τέτοιων αντιγράφων αυξήθηκε και ότι περισσότεροι δικαιούχοι είχαν γίνει χρήστες των υπηρεσιών των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων κατά την περίοδο αναφοράς. Η θέσπιση των κανόνων του Μαρακές διαδραμάτισε θετικό ρόλο στη διευκόλυνση της δυνατότητας ανταλλαγής εντός της ΕΕ και με τρίτες χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης του Μαρακές.

Λόγω των περιορισμένων δεδομένων, δεν κατέστη δυνατόν να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με τις πιθανές ποσοτικές επιπτώσεις των καθεστώτων αποζημίωσης που επιτρέπονται βάσει της οδηγίας, και εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη, στην παραγωγή ή την ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Με βάση τα ποιοτικά δεδομένα, φαίνεται ότι ο αντιληπτός αντίκτυπος των καθεστώτων αποζημίωσης στη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών στα οποία εφαρμόζονται τέτοια καθεστώτα, ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής του συστήματος και τις πηγές χρηματοδότησης (π.χ. σε ποιον βαθμό συμβάλλουν δωρεές στον προϋπολογισμό της εξουσιοδοτημένης οντότητας).

Η αξιολόγηση δεν αποκάλυψε πιθανές ακούσιες επιπτώσεις από την εφαρμογή των πράξεων του Μαρακές, ιδίως όσον αφορά τον αντίκτυπο στην εμπορική προσφορά έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο.

Μολονότι οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν επιτρέπουν την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων που να βασίζονται σε ποσοτικά δεδομένα, η αξιολόγηση δεν αποκάλυψε περιττές επιβαρύνσεις τις οποίες εισήγαγε το πλαίσιο και φαίνεται ότι δεν απαιτείται απλούστευση και

([66]) Μελέτη, σ. 60.

εξορθολογισμός. Στο πλαίσιο των υφιστάμενων εξαιρέσεων από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η αυξημένη ασφάλεια δικαίου που επιτεύχθηκε μέσω της εναρμόνισης σε επίπεδο ΕΕ διευκόλυνε τις διασυνοριακές ανταλλαγές και συνέβαλε στην πρόληψη της αλληλεπικάλυψης δραστηριοτήτων παραγωγής αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, με αποτέλεσμα την εξοικονόμηση πόρων για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες. Το πλαίσιο δεν επιβάλλει υποχρεώσεις στις εξουσιοδοτημένες οντότητες οι οποίες θα μπορούσαν να εμποδίσουν την παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο και οι οποίες θα μπορούσαν να εκληφθούν ως επιβάρυνση. Συνολικά, οι κανόνες φαίνεται ότι βελτίωσαν την πρόσβαση των δικαιούχων σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο με αποτελεσματικό τρόπο.

Στα κράτη μέλη στα οποία εφαρμόζονται καθεστώτα αποζημίωσης, ο αντίκτυπός τους στην αποδοτικότητα φαίνεται ότι εξαρτάται από τη χρηματοδότηση που διατίθεται στις εξουσιοδοτημένες οντότητες (και ιδίως εάν οι δικαιούχοι συνεισφέρουν μέσω δωρεών στα συνολικά κεφάλαια των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων), καθώς και από το επίπεδο ψηφιοποίησης των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων.

Ορισμένοι παράγοντες που υπερβαίνουν το πλαίσιο του Μαρακές μπορούν να συμβάλουν στην αποτελεσματικότητά του. Σε αυτούς περιλαμβάνονται διάφορες πρωτοβουλίες που επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων, καθώς και μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και εκδοτών, το επίπεδο ψηφιοποίησης μεταξύ των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και η παροχή εξατομικευμένης στήριξης στους δικαιούχους όσον αφορά την πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα διαθέσιμα έργα.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης διαπιστώθηκε ότι οι πράξεις του Μαρακές παρουσιάζουν εσωτερική συνοχή, καθώς είναι κατάλληλες για την επίτευξη του βασικού στόχου της αύξησης της διαθεσιμότητας έργων σε προσβάσιμο μορφότυπο, με παράλληλη διασφάλιση της ισορροπίας δικαιωμάτων και συμφερόντων μεταξύ των κατόχων δικαιωμάτων και των χρηστών. Οι πράξεις του Μαρακές **συνάδουν** επίσης με το διεθνές και το ενωσιακό κεκτημένο. Ειδικότερα, συμπληρώνουν την ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα, η οποία απαιτεί ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών καθημερινής χρήσης, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών βιβλίων, να είναι προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία.

Η προσέγγιση που υιοθετούν οι κανόνες του Μαρακές για την αποφυγή της επιβολής υπέρμετρων υποχρεώσεων στις εξουσιοδοτημένες οντότητες (όπως ο έλεγχος της εμπορικής προσφοράς προσβάσιμων μορφοτύπων των έργων που προτίθενται να προσαρμόσουν) εξακολουθεί να αποτελεί έγκυρο στόχο και στο πλαίσιο της εφαρμογής της ΕΠΠ, προκειμένου να αποφευχθεί ο αρνητικός αντίκτυπος στη διαθεσιμότητα αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο για τους δικαιούχους. Ταυτόχρονα, η αυξημένη εθελοντική συνεργασία μεταξύ των κατόχων δικαιωμάτων και των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων αναμένεται να διευκολύνει την αλληλεπίδραση με την ΕΠΠ, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εξουσιοδοτημένες οντότητες θα κατευθύνουν τους πόρους τους προς την καλύτερη κάλυψη των αναγκών που δεν καλύπτονται.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης διαπιστώθηκε ότι οι πράξεις του Μαρακές παραμένουν **επίκαιρες** υπό το πρίσμα των εξελίξεων στην πολιτική, την αγορά και την τεχνολογία. Ειδικότερα, η ΕΠΠ αναμένεται να διευρύνει την εμπορική διάθεση προσβάσιμων ηλεκτρονικών βιβλίων, ωστόσο δεν καλύπτει πλήρως τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία που εμπίπτουν στην οδηγία του Μαρακές για προσβάσιμα έντυπα βιβλία και υλικό. Η ΕΠΠ θα μπορούσε, ιδανικά, να συμβάλει στην αποδέσμευση πόρων των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων ώστε να μπορούν να επικεντρωθούν στην πιο εξειδικευμένη παραγωγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο.

Λαμβανομένων υπόψη των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης, σε αυτό το στάδιο δεν θεωρείται δικαιολογημένη καμία τροποποίηση.

Διδάγματα που αντλήθηκαν

Συνολικά, οι επιδόσεις της οδηγίας και του κανονισμού του Μαρακές ανταποκρίνονταν στις προσδοκίες: σε ένα πλαίσιο υφιστάμενων αλλά διαφορετικών εθνικών εξαιρέσεων από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, οι πράξεις της ΕΕ βελτίωσαν την ασφάλεια δικαίου αποσαφηνίζοντας τις χρήσεις και τους δικαιούχους που καλύπτονται από τους κανόνες της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Με τον τρόπο αυτό βελτιώθηκε η πρόσβαση σε αντίγραφα σε προσβάσιμο μορφότυπο, ενώ παράλληλα διασφαλίστηκε η ισορροπία μεταξύ δικαιωμάτων και συμφερόντων. Ταυτόχρονα, ο αντίκτυπος των μέτρων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη μπορεί να ποικίλλει λόγω διαφορετικών παραγόντων, ιδίως λόγω της χρηματοδότησης ή των πόρων, καθώς και της πρόσβασης στην τεχνολογία, της ευαισθητοποίησης και των επιπέδων συνεργασίας. Μολονότι δεν υπάρχουν ολοκληρωμένα στοιχεία που να επιτρέπουν την εκτίμηση του αντικτύπου αυτών των παραγόντων, τα κύρια διδάγματα που αντλήθηκαν από την αξιολόγηση είναι τα ακόλουθα:

- Η ανεπάρκεια χρηματοδότησης ή άλλων πόρων (ανθρώπινων πόρων, τεχνογνωσίας, τεχνολογίας) για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες θεωρούνται βασικά εμπόδια για την παροχή περισσότερων αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο. Η διασφάλιση σταθερού και επαρκούς επιπέδου χρηματοδότησης για τις εξουσιοδοτημένες οντότητες σε εθνικό επίπεδο φαίνεται ότι είναι σημαντική για την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των μέτρων, μεταξύ άλλων σε περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται καθεστώτα αποζημίωσης.
- Το επίπεδο ψηφιοποίησης και τεχνολογικής ετοιμότητας των εξουσιοδοτημένων οντοτήτων μπορεί να καταστήσει αποδοτικότερη τη δημιουργία και την ανταλλαγή αντιγράφων σε προσβάσιμο μορφότυπο, καθώς και την πρόσβαση σε αυτά.
- Το πλαίσιο είναι πιθανό να καταστεί αποτελεσματικότερο μέσω πρακτικών που διασφαλίζουν καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρονται από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες και παροχή εξατομικευμένης στήριξης στους δικαιούχους για τον εντοπισμό των προσφερόμενων τίτλων και την πρόσβαση σε αυτούς.

– Τα μέτρα που λαμβάνουν οι εξουσιοδοτημένες οντότητες για την αποτροπή της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης είναι σημαντικά για την πρόληψη της ζημίας των κατόχων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα μάλιστα όταν τα αντίγραφα που παρέχονται από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες είναι σε μορφότυπους (ηλεκτρονικά βιβλία, ηχογραφημένα βιβλία) τους οποίους μπορεί να αξιοποιήσει το ευρύτερο κοινό. Μπορούν να εφαρμοστούν διάφορες μέθοδοι για την πρόληψη της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης, μεταξύ των οποίων και η υδατοσήμανση.

– Τα συστήματα παρακολούθησης διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών, ωστόσο φαίνεται ότι δεν διαθέτουν όλες οι εθνικές αρχές τέτοια συστήματα ή (σε μία περίπτωση) δεν γνωρίζουν τις εξουσιοδοτημένες οντότητες στη χώρα. Οι εξουσιοδοτημένες οντότητες βάσει της οδηγίας περιορίζονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 σημείο 4). Επιπλέον, η εθελοντική κοινοποίηση από τις εξουσιοδοτημένες οντότητες στις εθνικές αρχές τους, η οποία ενθαρρύνεται από την οδηγία για τις οντότητες που συμμετέχουν σε διασυνοριακές ανταλλαγές, μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της διαφάνειας για όλα τα σχετικά μέρη και θα πρέπει να εφαρμόζεται ευρύτερα.

– Οι πρωτοβουλίες για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων φαίνεται ότι είναι σημαντικές για να μετριαστεί η αλληλεπικάλυψη των προσπαθειών μεταξύ των οργανισμών και για να βελτιωθεί η διαφάνεια, καθώς και η πρόσβαση των δικαιούχων.

– Τέλος, η συνεργασία μεταξύ εξουσιοδοτημένων οντοτήτων και εκδοτών θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για την αύξηση των συνεργειών. Τέτοιες ήδη υφιστάμενες μορφές συνεργασίας (π.χ. διαθεσιμότητα πλατφορμών ή κίνητρα για να παρέχουν οι εκδότες στις εξουσιοδοτημένες οντότητες αντίγραφο σε ψηφιακή μορφή, ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος αλληλεπικαλύψεων, επιμερισμός του κόστους παραγωγής ορισμένων μορφοτύπων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και την παροχή πρόσβασης μέσω διαφόρων διαύλων) είναι πιθανό να καταστούν ακόμα πιο σημαντικές στο πλαίσιο της εφαρμογής των ΕΠΠ και θα πρέπει να ενθαρρυνθούν περαιτέρω.